

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 8 (313) ЛИСТОПАД

2017

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 8 (313) листопад 2017

Частина II

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 5 від 24 листопада 2017 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Михальський І. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор біологічних наук, професор **Іванюра І. О.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

кандидат філологічних наук, професор **Пінчук Т. С.,**

доктор філологічних наук, професор **Дмитренко В. І.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.,**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лїве) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прїзвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прїзвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прїзвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017

universal rules of pedagogical activity based on objective scientific knowledge about a man.

On the other hand, K. Ushinsky's cognitive strategy in relation to pedagogy as an art of education, as well as to foreign experience, gravitated toward epistemological relativism (the methodology of socio-historical contextualization). The emphasis was made on the relativity of the foreign experience of education, its uniqueness, originality, variability, its socio-historical and cultural context and therefore the impossibility of its application in other countries.

Key words: comparative pedagogical research, pedagogy as a science and art, positivism, epistemological relativism, socio-historical contextualization.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37(091):316.323.3

О. І. Мальцева

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ В ЕПОХУ АНТИЧНОСТІ

У Концепції нової української школи (жовтень, 2016) серед десяти ключових компетенцій для життя названо «соціальну та громадянську компетентність». Це поняття включає «усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття» [1].

Для сучасної Української держави однією з умов збереження суверенітету та територіальної цілісності є створення діючої системи громадянського виховання підрастаючого покоління. Громадянське виховання – це формування громадянськості як інтегративної якості особистості, яка дає можливість людині відчувати себе юридично, морально й політично дієздатною [2, с. 75]. Тобто, громадянське виховання – це соціальне виховання з позиції держави та суспільства, направлене на формування гідного громадянина свого суспільства. Під впливом громадянського виховання формується особистість із розвиненим відчуттям патріотизму й активною позицією щодо його здійснення.

Сутність поняття, історія теорії і практики громадянського виховання, проблеми здійснення цього виховного напрямку різними соціальними інститутами є предметом вивчення для багатьох вчених. Серед них: М. Бабкіна, Н. Дерев'янка, Т. Завгородня, П. Ігнатенко,

І. Ковальчук, М. Кузякіна, І. Кучинська, М. Прищак, І. Павленко, І. Сахневич, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, К. Чорна, І. Щербак та ін..

Мета нашої статті – історико-педагогічний аналіз зародження теорії та практики громадянського виховання в епоху Античності.

У період розквіту Еллади (VI – IV ст. до н.е.) провідну роль серед дрібних держав-полісів грали Афіни в Аттиці з республіканським ладом правління і Спарта в Лаконії, формально очолювана царями, влада яких істотно обмежувалася радою старійшин – Герус. Ці два полярних поліса, міста-держави, дали два різних зразка організації громадянського виховання в грецькому світі.

Виховання спартанців, повноправних громадян Спарти, було цілком і повністю у веденні держави. Тут був здійснений один з перших відомих людської цивілізації дослідів одержавлення особистості. Завдяки докладним описам спартанського виховання, які приведені Ксенофонтом, Плутархом, Павсанієм, можна уявити його досить цілісно.

Суспільне виховання спартанців починалося з першого дня життя. За свідченням Плутарха, новонародженого оглядали старійшини. Слабких і потворних дітей кидали в прірву Тайгет, відбираючи в них життя, а здорових і міцних передавали годувальницям, які «прекрасно знали свою справу». Спартанські годувальниці цінувалися як професійні виховательки у всій Греції. Малюків не сповивали, залишаючи свободу руху тіла; їх привчали знати міру в їжі і не бути розбірливими до їжі; вчили не боятися темряви, не лякатися; годувальниці вміли зупиняти плач і капризи дітей.

З 7 років всіх хлопчиків збирали разом і ділили на так звані агели, які, в свою чергу, складалися з мулів, більш дрібних підрозділів. У цих товариствах ровесники жили, спали і займалися разом. Агелу очолював один з хлопчиків, який відрізнявся розумом і гімнастичними вміннями. Плутарх називає агели «школою слухняності», де хлопчики «вправляються в мистецтві керувати і підкорятися», тобто бути слухняними громадянами, виконувачами волі влади. Звичайні предмети початкового навчання займали мінімум часу: «Спартанці вивчали грамоту тільки заради потреби життя».

З 13-річного віку підлітки навчалися і виховувалися, за словами Плутарха, в «школах для гімнастичних вправ», які очолював спеціально призначений старійшинами «педоном», у нього був помічник з числа старших юнаків – «ейрен». Ці школи перебували під пильною опікою представників старшого покоління, яких учні беззаперечно слухалися, вважаючи їх своїми «отцями, вчителями та наставниками». У цих державних установах підлітки вправлялися у військовому мистецтві, брали участь в навчальних походах. З ними проводили бесіди морального змісту з метою навчити молодих спартанців відрізняти хороше від поганого. Бесіди проводилися у формі запитань і відповідей, і повинні були привчити підлітків до стислості і ясності мови. Звідси і поняття «лаконічність».

Починаючи з 14 років щорічно хлопчики піддавалися публічним випробуванням. Ці змагання – «агони» – поділялися на гімнастичні, де юнаки показували успіхи у фізичній підготовці, і мусичні, перш за все змагання в співі і грі на флейті. І гімнастичні, і мусичні випробування були тісно пов'язані із військовими вправами.

Формуванню у молодих спартанців якостей воїна-рабовласника служили криптії – військові походи молодих воїнів, під час яких вони наділялися правом таємного нічного вбивства найсильніших і боєздатних рабів. Плутарх вважав криптії надмірно жорстокими. Тільки після проходження всіх етапів державного виховання юнаки-спартіати ставали повноправними громадянами.

У демократичних Афінах діти до 7 років, перебуваючи в родині, отримували традиційне сімейне виховання. Воно було орієнтовано на розвиток тіла, почуття краси і формування духовно-морального складу особистості.

По досягненню 7-річного віку починався етап шкільного навчання. Відповідно цілям гармонійного виховання, в Афінах існувало два типи початкових шкіл: мусичні (в яких здійснювалося інтелектуальне та естетичне виховання) і гімнастичні (палестри).

Учні, які завершили курс навчання в мусичних і гімнастичних школах, у віці від 16 до 18 років продовжували удосконалюватися в державних установах – гімнасіях. Всі вони розташовувалися за межами міста, поблизу храмів, були оточені садами і були улюбленими місцями відпочинку афінських громадян. Дорослі афіняни своє дозвілля проводили часто разом з юнаками, спостерігаючи за їх спортивними успіхами в палестрах, де юнаки займалися гімнастиком, а також за успіхами в гімнасіях, де філософи, риторичні, знамениті музиканти та поети брали участь в їх розумовому і моральному розвитку. Грецьке слово «схола», т. т. школа, означає дозвілля, відпочинок від праці, що сприяє фізичній і духовній досконалості.

З 18-річного віку афінські юнаки перебували в ефебії – державній організації для підготовки вільнонароджених молодих людей до законотворчої та громадської служби. Тут юнаки проходили дворічну підготовку у військових формуваннях, перебуваючи на державному забезпеченні. Після першого року служби вони приносили клятву на вірність афінській державі.

Після досягнення громадянського повноліття греки залишалися під постійним впливом засобів громадянського виховання. Одним із найбільш дієвих серед них став театр. У найбільшому в Елладі Мегалопольському театрі могло знаходитися 44 тис. глядачів, а в Афінському – до 30 тис. Наявність величезної кількості місць пояснюється декількома причинами. Перш за все, драматичні дії розгорталися під відкритим небом, у місцях, спеціально для того відведених. Окрім того, афінське казначейство відпускало широким масам вільних громадян спеціальні засоби на відвідування театру [3].

П'єси, які демонструвалися глядачам, своїм змістом торкалися гострих політичних та соціальних проблем, а тому були ефективним засобом формування громадської думки в давньогрецькому суспільстві.

Поряд із театрами у підкоренні широких народних мас ідеологічним установкам провідну роль мали так звані всенародні ігри.

Найдавніші і найвідоміші з них виникли в Олімпії, отримавши цілком стійкі форми і зміст уже у VIII ст. до н. е.

Значення Олімпійських святкувань стане зрозумілішим, якщо пригадати лише один факт з їх історії. Саме в Елладі відлік часу нерідко вівся за Олімпіадами, тобто за чотирьохріччями, що відповідають періодам, коли відбувалися Олімпійські ігри. Вони продовжувались 5 днів, і у цей час, згідно з домовленістю, що існувала між грецькими державами, заборонялося вести війни. Програма ігор була надзвичайно багатогранна. Перевагу віддавали різноманітним фізичним вправам: біг, боротьба, кулачний бій, біг на колісницях тощо. Поряд із змаганнями такого роду на Олімпійських іграх проводились й інші – виступали громадські діячі, історики, поети, співаки, музики, танцюристи [Там само].

Кошти на проведення всенародних свят виділялися не лише з державної казни, але й надходили від багатих громадян, які таким чином сподівалися завоювати прихильність простого вільнонародженого населення і використати її для досягнення своїх політичних цілей.

Особливі підходи до виховання громадянина сформувалися в давньогрецькій філософії. Перевага віддавалася вихованню громадянських чеснот. Один з найвідоміших філософів цієї епохи – Сократ говорив, що треба дбати, щоб підготувати якомога більше осіб, здатних взятися за політичну діяльність. Для Сократа виховати людину, значить допомогти їй стати гідним громадянином. Щастя, на його думку, полягає, перш за все, в усуненні протиріччя між особистим і суспільним буттям. І навпаки, зосередження на особистих інтересах, протиставлення їх інтересам своїх ближніх веде до душевного розладу і дисгармонії з суспільством.

Відомі імена учнів Сократа, які висловлювали цікаві думки про громадянське виховання. Один з них, Ксенофонт, є автором першого античного педагогічного роману «Виховання Кіра». Ксенофонт вважав, що освіта молоді не може бути справою приватних осіб, а повинна бути як у Спарті, справою держави, якій слід виховувати досконалих громадян. Навіть батьки не мають права вільно розпоряджатися вихованням своїх дітей. Головним завданням морального виховання він проголошував формування почуття справедливості. Дітей необхідно вчити коритися правителям. І тут особливе значення має приклад старших. У справі виховання, за Ксенофонтом, особлива увага повинна приділятися не дитячому, а юнацькому віку.

Інший учень Сократа – Антісфен Афінський, засновник філософської школи кініків. Представники цього філософського напрямку на протигагу ідеям громадянського виховання, ідеалу громадянськості сповідували індивідуалізм і політичний індиферентизм.

Щоб наголосити на тому, що вони не належать до жодної держави, вони запровадили спеціальний термін «космополітизм» [4, с. 11].

Найбільш відомий учень і послідовник Сократа – Платон. Саме завдяки трактатові Платона «Діалоги» ми і маємо можливість знайомитися з філософією Сократа, бо він сам не залишив жодної написаної ним роботи. Своє бачення системи державного виховання, Платон описав в трактатах «Держава» і «Закони». Мета громадянського виховання – справляти такий вплив на людину, який з дитинства буде спонукає її пристрасно бажати прагнути стати досконалим громадянином. В основі громадянського виховання лежить ідея гармонії. За Платоном гармонія є сукупність достоїнств людини-громадянина.

На думку філософа, в ідеальній аристократичній державі-полісі виховання дітей в сім'ї і шкільне навчання повинні здійснюватися під контролем держави і в її інтересах. Влада полісу зобов'язана регулювати навіть шлюби, не допускаючи укладення їх між людьми різних соціальних груп: спеціальні чиновники підбирають пари батьків, здатних народити здорове потомство; новонароджених вигодовують громадські годувальниці в державних виховних будинках. З 3 до 6 років цілеспрямоване виховання передбачалося здійснювати особливим вихователям на спеціально обладнаних майданчиках поблизу храмів.

З 7 років всі діти повинні були відвідувати школи, але не приватні, а однакові, державні. Зміст освіти рекомендувався той же, що і практикувався в Афінах його часів. З 12 до 16 років підлітки повинні відвідувати гімнасії і палестри, а потім діти еліти могли продовжити навчання в школах підвищеного типу з метою підготовки до державної і військової діяльності. З 18 до 20 років передбачалася військово-гімнастична і філософська підготовка у ефебії, яку Платон розглядав уже не як службу в армії, а як своєрідний вищий навчальний заклад.

Таким чином, саме завдяки Платону концептуально оформлюється ідея повного і гармонійного формування людини-громадянина.

Аристотель, чиї філософські та педагогічні ідеї є найвищим досягненням античної теорії, писав, що до «виховання законодавець повинен ставитися з винятковою увагою, так як в тих державах, де цього немає, і самий державний лад терпить збитки. Адже виховання повинно відповідати кожному державному устрою Для всіх потрібно єдине і однакове виховання, і турбота про це виховання повинна бути загальною» [5].

Людину філософ називав «політичною», тобто «суспільною твариною». Однак він був проти заміни сімейного виховання на громадське, як це фактично спостерігалось у Платона. За Аристотелем, сім'я і сімейне виховання відповідають особливостям людської природи. Виховання дітей з 7-річного віку обов'язково повинно знаходитися під контролем держави-поліса. Сімейне і суспільне виховання повинні перебувати у відповідності одне з одним як частина і ціле. Виховання

підростаючого покоління є основним завданням школи. Мета виховання – формування у молоді чеснот.

Виховання має бути двояким, так як в суспільстві, стверджував Аристотель, система «раб-пан» настільки ж природна, як в родині «дружина-чоловік». Раби повинні готуватися до праці, а діти вільних повинні мати необхідне дозвілля, схолю, для розвитку розуму і всебічного виховання. Діти аристократів повинні отримувати найкращу освіту, бо їм належить керувати державою. Розум, за Аристотелем, є формою душі. Звідси і важливість розумового виховання. Спотворення розуму веде до деформації душі і духовного зубожіння. Завдання вихователя – розвивати природу дитини, а шлях розвитку, за Аристотелем, це перш за все розвиток розуму. Реалізація розумного мислення і розумного дії передбачає виховання волі.

В Стародавньому Римі періоду раннього римського виховання (VIII-III ст. до н. е.) молодь здобувала освіту в домашньо-сімейних умовах. Відповідальність за результати морального і громадянського виховання покладалася на батька, який залучав сина до участі в громадських і трудових справах.

А в період з I ст. до н. е. по II ст. в Римі склалася система освітніх установ, в межах якої навчання нічим не відрізнялося від навчання в Елладі, але мало більш прагматичну спрямованість. Система освіти складалася з декількох ступенів. Початкову освіту було представлено елементарними, або тривіальними, школами, вони були приватними і платними, але їх діяльність контролювалася державою. Найчастіше в програму навчання таких шкіл входили читання, лічба, письмо; терміни навчання не були суворо встановлені. Школи відвідували разом хлопчики і дівчатка.

Середній ступінь освіти було представлено граматичними і риторичними школами для юнаків. Граматичні школи давали підвищений рівень освіти, в них навчалися хлопчики від 12 до 16 років. Риторичні школи призначалися для освіти молодих людей старше 15 років аристократичного походження, які бажали присвятити себе політичній кар'єрі або державній службі. Заключний етап освіти майбутній державний діяч отримував у своєрідному навчальному закладі – колегії юнацтва. Військова підготовка здійснювалася в легіонах. Діяльність усіх освітніх установ перебувала під контролем держави, що сприяло поширенню освіти і збільшенню числа шкіл.

У Стародавньому Римі, як і в Греції повною мірою запроваджувався принцип влаштування за державний рахунок свят і пригощань для бідного вільнонародженого населення (політика «хліба і видовищ»).

Видовища римлян можна розділити на такі групи: ігри в цирку, ігри в амфітеатрі (бої гладіаторів), балет, театральні вистави тощо. Бої дуже часто завершувалися смертю переможених, часто за вимогою глядачів (вони при цьому опускали вниз палець). Слід відзначити, що мало хто відважувався засуджувати людські змагання, тим більше, що вільні римські громадяни не вважали повноцінними людьми ні рабів, ні

злочинців, ні військовополонених. Одним із небагатьох, хто відважився виступити проти вбивств людей на арені амфітеатру, був філософ Сенека, вихователь та вчитель імператора Нерона.

У давньоримській філософії погляди на виховання громадян знайшли відображення в працях Цицерона. Сутність людини він визначав поняттям «humanitas», тобто гуманність, людяність. Ідеал, виховання – досконалий оратор, художник слова і громадський діяч. Цицерон вважав, що єдиним шляхом для досягнення істинно людської зрілості є систематична і безперервна освіта і самоосвіта. Оратору, перш за все, слід освоїти загальну для того часу культуру і отримати «універсальну освіту». Лише таким шляхом можна стати досконалою людиною. У зміст освіти він включав знання філософії, юриспруденції, історії, оволодіння вміннями і навичками виголошення промов. У майбутнього оратора повинні бути виховані такі риси особистості, як такт, чуйність, мужність, помірність, розумність, справедливість, бажання служити суспільству і т. п.

Основним недоліком, пороком особистості Цицерон вважав егоїзм.

Марк Фабій Квінтіліан, який, маючи статус практикуючого педагога та юриста, вибудував струнку методичку навчання ораторському мистецтву вважав, що освіта повинна бути державною, школи і вчителі повинні перебувати на утриманні скарбниці. Мета виховання полягає у формуванні у людини громадянських почуттів і свобод. М. Квінтіліан уважав, що в обов'язки вчителя входить не лише вміння викликати в учнів інтерес до навчання, але і прагнення бути прикладом моральної поведінки. Зразком вчителя він вважав Цицерона.

Отже, проаналізувавши теорію та практику громадянського виховання в епоху Античності, ми дійшли висновку, що проблема цілеспрямованого виховання громадян та розв'язання протиріччя між інтересами індивіда й держави вперше почала цікавити саме античних мислителів. Завдяки зусиллям Сократа, Платона, Аристотеля, Цицерона та інших античних філософів, ідея громадянського виховання остаточно сформувалася і стала традиційною для всіх гуманітарних і суспільних наук. Саме в епоху Античності вперше сформулювалось уявлення про ідеального громадянина – патріота, законослухняного, з почуттям обов'язку, соціально активного – для виховання якого було застосовано цілий арсенал різноманітних засобів впливу.

Список використаної літератури

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczziya.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова укр. **2. Гончаренко С.** Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с. **3. Історія** соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / В. А. Поліщук., О. І. Янкович – Тернопіль: ТДПУ, 2009. – 256 с. **4. Ігнатенко П. Р.,**

Поплужний В. Л., Косарева Н. І., Крицька Л. В. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспекти : [навч.-метод. посіб.] / П. Р. Ігнатенко, В. Л. Поплужний, Н. І. Косарева, Л. В. Крицька. – К. : ВЗМН, 1997. – 252 с. **5. Коваленко Є. І.**, Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки: Хрестоматія: Навч. посібник / Заг.ред. Є. І. Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с. **6. Басов Н. Ф.** Історія соціальної педагогіки: учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н. Ф. Басов, В. М. Басова, А. Н. Кравченко. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 256 с. **7. Мальцева О. І.** Теорія та історія соціального виховання: навч.-метод. посібник : у 2 ч. / О. І. Мальцева; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – Ч. 1. – 151 с.

Мальцева О. І. Теорія та практика громадянського виховання в епоху Античності

У статті на основі аналізу наукових видань з історії педагогіки, соціальної педагогіки та філософії розглянуто основні теоретичні ідеї та запроваджену в практику систему античного громадянського виховання. Встановлено, що проблема цілеспрямованого виховання громадян та розв'язання протиріччя між інтересами індивіда й держави вперше почала цікавити саме античних мислителів. Завдяки зусиллям Сократа, Платона, Аристотеля, Цицерона та інших античних філософів, ідея громадянського виховання остаточно сформувалася і стала традиційною для всіх гуманітарних і суспільних наук.

Показана роль та співвідношення впливу держави, сім'ї та шкіл різного типу у забезпеченні всебічного розвитку громадян Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Проаналізовано досвід використання різних засобів впливу на громадську думку вільнонародженого населення (театр, всенародні ігри, різноманітні видовища).

Ключові слова: громадянське виховання, державне виховання, антична філософія.

Мальцева О. И. Теория и практика гражданского воспитания в эпоху Античности

В статье на основе анализа научных изданий по истории педагогики, социальной педагогики и философии рассмотрены основные теоретические идеи и введенную в практику систему античного гражданского воспитания. Установлено, что проблема целенаправленного воспитания граждан и разрешения противоречия между интересами индивида и государства впервые начала интересоваться именно античных мыслителей. Благодаря усилиям Сократа, Платона, Аристотеля, Цицерона и других античных философов, идея гражданского воспитания окончательно сформировалась и стала традиционной для всех гуманитарных и общественных наук.

Показана роль и соотношение влияния государства, семьи и школ разного типа в обеспечении всестороннего развития граждан Древней Греции и Древнего Рима. Проанализирован опыт использования различных средств воздействия на общественное мнение свободнорожденного населения (театр, всенародные игры, разнообразные зрелища).

Ключевые слова: гражданское воспитание, государственное воспитание, античная философия.

Mal'tseva O. The Theory and Practice of Civic Education in the Era of Antiquity

In the article, based on the analysis of scientific publications on the history of pedagogy, social pedagogy and philosophy, the main theoretical ideas and the system of ancient civil education introduced into practice are considered. It was established that the problem of purposeful education of citizens and the solution of the contradiction between the interests of the individual and the state first began to interest the ancient thinkers themselves. Thanks to the efforts of Socrates, Plato, Aristotle, Cicero and other ancient philosophers, the idea of civic education finally formed and became traditional for all humanities and social sciences.

It was in the era of Antiquity that for the first time formulated the idea of an ideal citizen - a patriot, law-abiding, with a sense of duty, socially active - for the upbringing of which was applied a whole arsenal of various means of influence.

The role and correlation of the influence of the state, families and schools of different types in the provision of the comprehensive development of the citizens of Ancient Greece and Ancient Rome are shown. The experience of using different means of influence on the public opinion of a freeborn population (theater, national games, various sights) has been analyzed.

Key words: civic education, state education, ancient philosophy.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 378.4.091.59(477-25)“1834/1842”

В. М. Мокляк

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АВТОНОМІЇ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА УПРОДОВЖ
ДІЇ ПЕРШИХ СТАТУТІВ**

Бурхливе реформування вітчизняної системи вищої освіти неможливе без звернення до історичного досвіду. Одним із перших університетів на території України у ХІХ – на початку ХХ ст. був

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(педагогічні науки)

№ 8 (313) листопад 2017

Частина II

Відповідальний за випуск:
д. п. н., проф. **О. Л. Караман**
к. п. н., доц. **Я. І. Юрків**

Здано до склад. 24.10.2017 р. Підп. до друку 24.11.2017 р.
Формат 60x84 1/8.Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 36,73. Наклад 200 прим. Зам. № 235.

Видавець і виготовлювач

**Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”**
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. т/ф: (06461) 2-16-02.
e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.